

Організація і забезпечення контролю при навчанні іноземній мові.

Лепьохіна Марина В'ячеславівна, старший викладач

Снісаревська Юлія Борисівна, викладач

Одеський Національний Економічний Університет, м.Одеса

Постановка проблеми.

У методиці навчання іноземним мовам майже немає робіт, спеціально присвячених контролю мовних умінь учнів, і проблеми контролю не знаходять досі ясного рішення. У той же час школа гостро потребує визначення чітких і об'єктивних критеріїв оцінки результатів навчання, що досягаються учнями по іноземній мові; без об'єктивного контролю не може бути здійснене певне шкільною реформою підвищення якості учбово-виховного процесу. Проблема організації раціональної системи контролю навчальної діяльності тісно пов'язана з проблемою забезпечення якості освітніх систем, які безперервно розвиваються.

Аналіз досліджень та публікацій.

Без об'єктивного контролю не може бути здійснене певне підвищення якості учбово-виховного процесу. Контроль у навчанні іноземним мовам є складовою частиною навчально-виховного процесу. Головним завданням контролю є встановлення відповідності між реальним рівнем сформованості в учнях мовної, речової та соціокультурної компетенції іноземною мовою і вимогами програми. Вчитель в результаті здійснення контролю отримує інформацію про якість своєї роботи, про ефективність тих чи інших прийомів і методів навчання. Для учня значення контролю полягає в тому, що він стимулює діяльність, підвищує мотивацію до навчання, показує рух вперед у навчанні.

Визначення потенційних можливостей використання контролю в навчанні іноземним мовам одержали в методичній літературі відображення у таких

психологів та вчених-методистів як Гак В.Г., Гальперін П.Я., Зімня І.А. та інші.

Мета даної статті перебуває у встановленні функцій, видів, форм, засобів і об'єктів контролю при навчанні іноземним мовам.

Сформульована мета передбачала необхідність вирішити наступні задачі:

- проаналізувати психолінгвістичні особливості контролю при оволодінні іноземною мовою і на цій основі зробити методичні висновки щодо реалізації контролю в навчанні;
- Визначити особливості реалізації контролю в залежності від характеру контрольованого матеріалу;
- Проаналізувати методичну літературу по засобах і об'єктах контролю.

Виклад основного матеріалу. Успішна реалізація функцій контролю впливає на ефективність як контролю, так і всього процесу навчання. Виділяють такі основні функції контролю, як функції зворотного зв'язку, оціночну, навчальну і розвиваючу тощо.

Виховна функція контролю. Контроль є не просто засобом навчання, він має значення, яке виховує, оскільки, перевіряючи студентів, викладач продовжує в той же час удосконалити їх знання, уміння і навички. Виховне значення контролю велике, оскільки він дисциплінує студентів і сприяє розвитку почуття обов'язку і відповідальності.

Виховна функція контролю перебуває і в тому, що він є першим і самим важливим виглядом суспільної оцінки студентів. Про це треба завжди пам'ятати, оскільки контроль «являє собою хвилюючий момент в житті студента і залишає глибокий слід в його психіці». У той же час оцінка знань «може бути могутнім засобом навчання і виховання лише тоді, коли вона справедлива, якщо вона відображає істинну картину знань, а не є виявом симпатії і антипатії. У такому випадку вона стає злом, джерелом конфліктів».

[6, 132]

Функція зворотного зв'язку є основною функцією контролю, яка забезпечує керування процесом навчання іноземної мови. Зворотний зв'язок діє у двох напрямках: на вчителя і на учня. Зворотний зв'язок, що діє у напрямі до вчителя, несе йому інформацію про рівень успішності учнів. Вчитель аналізує цю інформацію на предмет наявності недоліків, проводить діагностику відхилень у мовленнєвій діяльності учнів, виявляє ступінь відповідності обраної стратегії і тактики навчання реальним потребам. Це дає можливість своєчасно оцінити методичну ситуацію і внести необхідні коригувальні зміни щодо добору прийомів, способів і методів навчання, відбору вправ, визначення режиму і тривалості їх навчальної діяльності з оволодіння іншомовними навичками та вміннями. Така інформація дозволяє учням здійснювати самооцінку досягнень в оволодінні мовою і планувати свою подальшу навчальну діяльність.

Оціночна функція контролю реалізується в ході оцінювання результатів виконання учнями навчальних завдань. Оцінка вказує на певний рівень володіння іншомовною мовленнєвою діяльністю, є орієнтиром для учнів (та їх батьків) у подальшій діяльності в опануванні іноземної мови. Оцінка є основним показником успішності навчання в офіційних документах про освіту, а також у звітах, що складаються адміністрацією навчальних закладів для органів народної освіти.

Навчальна функція контролю реалізується на основі синтезу набутих навичок і вмінь в оперуванні засвоєним мовним та мовленнєвим матеріалом, які актуалізуються у процесі виконання контрольних завдань. Контрольні завдання за характером є вправою, виконання якої потребує від учня здійснення певних мовленнєвих дій, спрямованих на досягнення мети, поставленої у завданні. Ці мовленнєві дії реалізуються завдяки функціонуванню відповідних мовленнєвих навичок і вмінь, в результаті чого відбувається їх подальше закріплення та удосконалення. Отже під час виконання контрольних завдань продовжується і процес навчання.

Розвиваюча функція контролю передбачає розвиток індивідуально-психологічних особливостей учнів, які функціонують під час виконання учнями контрольних завдань: оперативна слухова абзорова пам'ять, гнучкість мислення, фонематичний слух, пластичність артикуляційного апарату та ін. У процесі контролю відбувається розвиток спеціальних навчальних умінь, які дозволяють учням найкращим чином виконати контрольне завдання шляхом визначення оптимальних стратегій його виконання. На цій основі розвиваються волевільні якості особистості учня, почуття відповідальності, здатність до самодисципліни. Розвиваюча функція контролю реалізується також і в напрямі розвитку інтересу, мотивів учня до вивчення іноземної мови. Перспектива отримання високих результатів у виконанні контрольних завдань заохочує учнів до вдосконалення володіння ними іноземною мовою. [5, 18]

Для того щоб ці функції успішно реалізувались у практиці навчання, контролю мають бути притаманні такі якості як цілеспрямованість, репрезентативність, об'єктивність, систематичність.

Цілеспрямованість контролю полягає в тому, що контроль має бути спрямованим на певні мовленнєві навички і вміння, рівень досягнення яких визначається та оцінюється. Репрезентативність контролю означає, що контролем має бути охоплений весь тієї мовний і мовленнєвий матеріал, засвоєння якого перевіряється. Об'єктивність контролю забезпечується застосуванням об'єктивних способів оцінювання відповідей учнів. Систематичність контролю реалізується за умов його регулярного проведення у процесі навчання іноземної мови на всіх етапах навчання.

Діагностична функція контролю виражається в тому, щоб своєчасно виявити успішність і неуспішність в навчанні і в залежності від виявлених результатів будувати подальший процес навчання. Дана функція реалізується в ході всього процесу засвоєння мовного матеріалу і розвитку мовних умінь на всіх етапах навчання. У поняття діагностичної функції входить і аналіз причин незадовільного стану в області навичок і умінь.

Діагностичний контроль проводиться викладачем з метою виправлення і своєчасного коректування своєї подальшої педагогічної діяльності. Таким чином, діагностична функція зумовлює коригувальну функцію, яка реалізовується в двох напрямках:

- за допомогою контролю виявляється рівень об'єкта, що перевіряється. Інформація про незадоволений стан об'єкта, що перевіряється поступає до повчального і спонукає його внести корекцію в педагогічний процес;
- в процесі контролю встановлюється неадекватність деяких прийомів, що використовуються і завдань об'єкту, що перевіряється. [1, 121]

Стимулююча функція контролю. У процесі контролю реалізовується і така функція, як стимулювання і створення мотивованості зусиль учня. Численні спостереження, аналіз діяльності учнів і вчителів в педагогічному процесі свідчать про те, що контроль в навчанні небайдужий учневі. Це передусім можливість отримати задоволення від результатів своєї діяльності і бажання досягати успіху в навчанні.

Для неуспішних це, з одного боку, незадоволення, а з іншого боку - усвідомлення необхідності виправити положення, що створилося. У очікуванні оцінки учні мобілізуються, дисциплінуються. Певною мірою це підтримує інтерес до предмета.

Систематичність контролю реалізується в таких його видах:

- поточний контроль, який здійснюється у ході вивчення конкретної теми для визначення рівня сформованості окремої навички або вміння, якості засвоєння певної порції навчального матеріалу;
- рубіжний контроль, який проводиться після закінчення роботи над темою, тематичним циклом, в кінці чверті, долі;
- підсумковий контроль, який реалізується після завершення відповідного ступеня навчання іноземної мови. Кожний з видів контролю виконує усі функції, властиві контролю, але залежно від його вигляду та чи інша функція має особливе значення і виступає домінуючою.

У процесі поточного контролю домінуючою є функція зворотного зв'язку. На основі результатів поточного контролю вчитель отримує інформацію про успішність або неуспішність організації навчального процесу з іноземної мови, що дає йому можливість своєчасно корегувати навчальну діяльність учнів з оволодіння іноземною мовою та свою діяльність щодо забезпечення навчального процесу.

У ході рубіжного та підсумкового контролю на перший план виступає оціночна функція контролю, оскільки метою цих контрольних завдань є визначення та оцінювання рівня навчальних досягнень учнів в оволодінні іншомовними навичками і вміннями за певний відрізок годині або по завершенні певного етапу навчальної роботи.

За формою організації контроль може бути індивідуальним або фронтальним/груповим; за характером оформлення відповіді усним або письмовим; за використанням рідної мови одномовним або двомовним.

Письмовий контроль проводиться у формі виконання учнями письмових контрольних робіт і в цьому випадку є фронтальним контролем. Усний контроль проводиться у формі співбесіди з учнем, наприклад, під година усного іспиту і відноситься до індивідуального контролю. Розрізняють також контроль з боку вчителя і контроль з боку учня. Контроль з боку вчителя здійснюється під година проведення уроку і передбачає передусім корекцію помилок учня. Контроль з боку учня може реалізуватися у формі взаємоконтролю, самоконтролю і самокорекції. Взаємоконтроль передбачає здійснення контролю володіння іншомовною мовленнєвою діяльністю самими учнями. Взаємоконтроль може бути організований, наприклад, під година роботи в парах з індивідуальними картками, коли один учень перевіряє за допомогою ключів виконання контрольного завдання іншим учнем. Самоконтроль - це вміння, якові забезпечує навчальну дію порівняння результатів власного виконання навчального завдання (програми) зі змістом і зовнішнім

оформленням відповідного (заданого) іншомовного матеріалу. Порівняння здійснюється учнем з опорою на навчальний матеріал і власний досвід з метою подальшого самостійного виправлення зробленої ним самої помилки, яка, в певній мірі, була самостійно усвідомлена. Природно, що при здійсненні самоконтролю відбувається самокорекція, яка логічно завершує увесь цикл іншомовної діяльності. Під самокорекцією розуміють інтелектуальне вміння, котре забезпечує безпосереднє виправлення самим учнем усвідомленої помилки з метою підвищення рівня реалізації навчально-контрольної діяльності в цілому.

Засобами проведення контролю виступають спеціально підготовлені контрольні завдання, які включають інструкцію щодо їх виконання і мовний та мовленнєвий матеріал, який вивчається учнями. Необхідною умовою в підготовці таких завдань є ті, що інструкція повинна спонукати учнів до реалізації саме тих мовленнєвих навичок і вмінь, які підлягають контролю, а мовний і мовленнєвий матеріал контрольних завдань має охоплювати увесь цей матеріал, засвоєння якого перевіряється.

Ефективним засобом організації контролю у навчанні іноземної мови є тестування. Тестовий контроль може забезпечити успішну реалізацію мети і всіх функцій контролю, а також задовольнити вимоги, що висувуються до якості контролю.

Тестовий контроль роботи з тестування як термін означає у вузькому сенсі використання і проведення тесту, і в широкому – як сукупність етапів планування, складання і випробування тестів, обробки та інтерпретації результатів проведення тесту. [4, 122]

У навчанні іноземних мов застосовується лінгводидактичне тестування. Лінгводидактичним тестом називається підготовлений відповідно до певних вимог комплекс завдань, які пройшли попереднє випробування з метою визначення якісних показників і які дозволяють виявити в учасників тестування рівень їх мовної і /або комунікативної компетенції та оцінити результат тестування за заздалегідь встановленими критеріями

(В.О.Коккота). Основними показниками якості лінгводидактичного тесту є валідність, надійність, диференційна здатність, практичність, економічність.

Валідність- характеристика тесту, яка показує, що саме вимірює тест і наскільки ефективно він це вимірює. Валідність тесту означає його придатність для визначення рівня володіння певними іншомовними мовленнєвими навичками і вміннями. Надійність це необхідна умова валідності тесту. Надійність тесту визначається стабільністю його функції як інструмента вимірювання. Надійний тест дає приблизно однакові результати при повторному застосуванні.

Диференційна здатність характеристика тесту, яка вказує на здатність даного тесту виявляти встигаючих і невстигаючих тестуємих, тобто достатнім і недостатнім рівнем володіння іншомовними навичками і вміннями.

Практичність - характеристика тесту, яка визначає:

- доступність та посиленість інструкцій тесту і змісту тестових завдань для розуміння тих, хто виконує тест;
- простота організації проведення тестування в різних умовах;
- простота перевірки відповідей і визначення результатів та оцінки.

Економічність - характеристика тесту, яка передбачає мінімальні витрати години, зусиль і засобів на підготовку тесту від планування до видання.

Лінгводидактичні тести бувають стандартизовані і нестандартизовані. Стандартизований тест є таким, який пройшов попереднє випробування на великій кількості тестуємих і має кількісні показники якості. Підготовка такого тесту потребує копіткої роботи і тривалого часу. Стандартизовані тести супроводжуються паспортом, в якому містяться норми, умови та інструкції для багаторазового використання тесту в різних умовах.

Нестандартизовані тести розробляються самим вчителем для своїх учнів. Такі тести складаються на матеріалі конкретної теми для перевірки рівня сформованості певної навички або вміння. Нестандартизовані тести застосовуються під година потокового контролю з метою забезпечення зворотного зв'язку у навчанні іноземної мови. Нестандартизовані тести не потребують визначення усіх кількісних показників

якості. Але доцільно виявити в такому тесті дуже важкі і занадто легкі питання і замінити їх більш прийнятними.

Для визначення важких або легких завдань користуються такою методикою: підраховують відсоток тестуємих, які виконали завдання. Якщо лише 15% і менше тестуємих вірно виконали завдання, воно може вважатися важким. Якщо 85% тестуємих справилися із завданням, воно вважається легким. [5, 18]

Залежно від цілеспрямованості тести розподіляються на тести навчальних досягнень, тести загального володіння іноземною мовою, діагностичні тести, тести на виявлення здібностей до вивчення іноземної мови.

У середніх навчальних закладах для проведення потокового, рубіжного або підсумкового контролю використовуються тести навчальних досягнень, метою яких є визначення рівня навчальних досягнень учня в оволодінні іншомовною мовленнєвою діяльністю на певному ступені навчання. Тестами загального володіння іноземною мовою є тести типу TOEFL. Діагностичні тести використовуються з метою подальшого розподілу учнів по групах за рівнем підготовки з іноземної мови. Тести на виявлення здібностей до вивчення іноземної мови спрямовані на визначення конкретних індивідуально-психологічних особливостей учня з метою забезпечення їх своєчасного коригування та розвитку, що сприятиме успішності оволодіння мовленнєвою діяльністю. Тест складається з тестових завдань, які об'єднуються у субтести. До субтесту входять тестові завдання, спрямовані на один конкретний об'єкт тестового контролю, наприклад, визначення рівня володіння вимовними, граматичними або лексичними навичками, уміннями аудіювання, читання, говоріння, письму.

Тестовим завданням є мінімальна одиниця тесту, передбачає певну вербальну чи невербальну реакцію тестуємого (В.О.Коккота). Кожне тестове завдання створює для тестуємого конкретну мовну або комунікативну тестову ситуацію.

Тестова ситуація може подаватися вербальними (текст) і невербальними, наочними (малюнки, схема, таблиця) засобами. Очікувана відповідь

тестуємого може бути вербальною або невербальною (звикористанням літер або цифр, знаків +, - та ін.).

Виділяють два основних типи очікуваної відповіді: вибірккову та конструйовану. Вибіркова відповідь передбачає вибір правильної відповіді з кількох запропонованих неправильних варіантів-альтернатив.

Вибіркова відповідь буває множинного вибору (вибір з кількох варіантів), альтернативного вибору (вибір із двох варіантів), перехресного вибору (знаходження відповідних пар "стимул-реакція").

Конструйована відповідь може формулюватись на рівні окремого слова та окремого речення/висловлювання і тексту.

Кожне тестове завдання складається з інструкції, зразка виконання (іноді може бути відсутнім), матеріалу, що подається тестуємому та очікуваної відповіді, яка планується розробником тесту як еталон/ключ.

Відповіді фіксуються тестуємим на бланку для відповідей під година проведення письмового тестування і записуються на плівку у процесі усного тестування.

У процесі складання тесту тестові завдання відбираються і впорядковуються в залежності від призначення цього тесту. Як правило, комплекс тестів включає тест для визначення сформованості комунікативної компетенції в усіх видах мовленнєвої діяльності (говорінні, аудіюванні, читанні, письмі). Додатково можуть включатися тести на перевірку володіння лексичними, граматичними, орфографічними навичками та ін.

Результати, отримані під година тестування, підлягають кількісному підрахунку, на основі якого виставляється оцінка успішності учнів в оволодінні іншомовною мовленнєвою діяльністю. Для цього кожне тестове завдання спочатку оцінюється в балах. Бали можуть нараховуватись за кількість правильних відповідей шляхом порівняння відповідей тестуємого з ключем або відповідно до певних характеристик якості мовлення за критеріальною шкалою. Такими критеріями можуть бути, наприклад, лексична і граматична правильність

усного абрисного висловлювання, відповідність ситуації спілкування, різноманітність застосованих мовних засобів, швидкість мовлення та ін. За наявності кожної з подібних характеристик мовлення тестуємії отримує певну кількість балів. Кількість і види характеристик, які оцінюються, можуть варіюватися, оскільки зумовлюються цілями тестування, етапом навчання тощо.

Отримане число балів співвідноситься з шкалою оцінок. Наприклад, увесь тест включає 50 завдань. Кожне завдання "важить" 2 бали. Максимальна кількість набраних балів становитиме число 100. Слід зауважити, що 100-бальна рангова шкала є найбільш гнучкою. Щоб отримати "ціну" одного завдання, можна число 100 розділити на кількість завдань і одержати кількість балів за одне завдання.

Часто "ціна" завдання залежить від ступеня його складності. Тому більше балів буде "важити" складніше завдання, але в сумі ці бали мають становити число 100. Для виведення оцінки успішності виконання тесту можна скористатися такою шкалою: 100% правильних відповідей дорівнює оцінці "5"; 99%-80% - "4"; 79%-60% - "3"; 59%-30% - "2"; нижче 30% - "1". Наприклад, якщо учень за правильні відповіді набравши 87 балів, йому виставляється оцінка "4".

Тестування створює великі можливості для організації у навчанні іноземної мови в середніх навчальних закладах ефективного і якісного контролю, який, разом з іншими складниками процесу навчання, може забезпечити успішне досягнення цілей навчання.

Висновки.

Проведений аналіз можливостей організації та забезпечення контролю при навчанні іноземній мові, дозволяє нам дійти до наступних висновків:

1. Основними функціями контролю при навчанні іноземної мови є виховна функція, функція зворотного зв'язку, оціночна функція, навчальна функція, розвиваюча функція, діагностична та стимулююча функції.

2. За видами контроль може бути поточним, рубіжним, підсумковим, індивідуальним та фронтальним.
3. Від дотримання і обліку в навчанні вказаних функцій, видів і форм контролю залежить його успішність і ефективність.
4. Тестовий контроль є засобом реалізації мети і всіх функцій контролю.
5. Тести розподіляються на тести виявлення навчальних знань та досягнень, на тести загального володіння іноземною мовою, діагностичні тести, тести на виявлення здібностей до вивчення іноземної мови.

Резюме.

При підготовці до висловлювання об'єктами контролю повинні бути основні поняття, властивості, думки, пов'язані з предметом їх висловлювання.

Ми досліджували можливості організації і забезпечення контролю в навчанні іноземним мовам.

1. Основними функціями контролю при навчанні іноземної мови є виховна функція, функція зворотного зв'язку, оціночна функція, навчальна функція, розвиваюча функція, діагностична та стимулююча функції.
2. За видами контроль може бути поточним, рубіжним, підсумковим, індивідуальним та фронтальним.
3. Від дотримання і обліку в навчанні вказаних функцій, видів і форм контролю залежить його успішність і ефективність.
4. Тестовий контроль є засобом реалізації мети і всіх функцій контролю.
5. Тести розподіляються на тести виявлення навчальних знань та досягнень, на тести загального володіння іноземною мовою, діагностичні тести, тести на виявлення здібностей до вивчення іноземної мови.

Резюме.

В данной статье была поставлена цель определить потенциальные возможности использования контроля в обучении иностранным языкам. Для

этого было необходимо определить функции, виды, формы, средства и объекты контроля.

Для достижения поставленной цели в работе были проанализированы психолингвистические особенности контроля в овладении иноязычным мышлением.

Мы исследовали возможности организации и обеспечения контроля в обучении иностранным языкам.

1. Основными функциями контроля при обучении иностранному языку является воспитательная функция, функция обратной связи, оценочная функция, обучающая функция, развивающая функция, диагностическая и стимулирующая функции.

2. По видам контроль может быть текущим, рубежным, итоговым, индивидуальным и фронтальным.

3. От соблюдения и учета в обучении указанных функций, видов и форм контроля зависит его успешность и эффективность.

4. Тестовый контроль является средством реализации целей и всех функций контроля.

5. Тесты делятся на тесты для выявления учебных знаний и достижений, на тесты общего владения иностранным языком, диагностические тесты, тесты на выявление способностей к изучению иностранного языка.

Summary.

In this article, the main goal is to determine the potential use of control in teaching of foreign languages. For this purpose it is necessary to define the functions, types, forms, means and objects of control.

For the achieving of this goal have been analyzed psycholinguistic peculiarities of control in mastering of foreign language thinking.

We investigated the possibility of organizing and monitoring in teaching of foreign languages .

1. The main functions of control in learning of foreign language is an educational function , feedback function , the evaluation function , the training function , developing function , diagnostic and stimulating functions.
2. By type of control can be current , mid-term , final , individual and frontal .
3. From the compliance and accounting in training to these functions , types and forms of control depends for its success and efficiency .
4. Test control is the means of achieving the goals and all the control functions .
5. The tests are divided into tests for the detection of educational knowledge and achievements on tests of general language skills , diagnostic tests , tests for finding ability to study the foreign language .

Ключові слова: іноземна мова, навчання, труднощі, психолінгвістичні особливості, усне мовлення.

Ключевые слова: иностранный язык, обучение, трудности, психолингвистические особенности, устная речь.

Keywords: foreign language, teaching, difficulties, psycholinguistic features.

Література:

1. Банкевич Л.В. Тестування лексики іноземної мови М.: Вища школа, 1981
2. Зімня І.А. Психологічні аспекти навчання говорінню на іноземній мові М., 1985
3. Зімня І.А. Мовна діяльність і психологія мови. Основи теорії мовної діяльності М., 1974
4. Коккота І.Ф. Лінгво-дидактичне тестування. М.: Вища школа, 1989
5. Раппопорт І.А. Досвід тестування техніки читання. Ін.Яз в шк., № 1, 1973
6. Склярєнко Н.К. Навчання граматичних структур англ.мови в школі. ДО.: Радянська шк. 1982

References:

1. Bankevich L.V. TestuvannyaleksikiInozemnoyimoviM.: Vischashkola, 1981
2. Zimnyaya I.A. PsihologichniaspektinavchannyagovorinnyunaInozemniymovi M., 1985
3. Zimnyaya I.A. Movnadiyalnistipsihologiyamovi. Osnoviteoriyimovnoyidiyalnosti M., 1974
4. Kokkota I.F. Lingvo-didaktichnetestuvannya. M.: Vischashkola, 1989
5. Rappoport I.A. Dosvidtestuvannyatehnikichitannya. In.Yaz v shk., # 1, 1973
6. Sklyarenko N.K. Navchannyagramatichnihstrukturangl.movi v shkoli. DO.: Radyanskashk. 1982

